

Järjestöjen näkemyksiä työikäisten sosiaalisesta kuntoutuksesta Varsinais-Suomen alueella

Teimme kyselyn Varsinais-Suomen alueella toimiville Järjestösotehanke 113:n¹ järjestöille. Kyselymme vastasi 31 järjestöä, joissa oli mukana esimerkiksi: vammaisjärjestöjä, päihde- ja mielenterveysjärjestöjä, potilasjärjestöjä, ikääntyneiden järjestöjä, nuorisojärjestöjä sekä maahanmuuttajien parissa toimiva järjestö.

Kyselyyn vastanneista järjestöistä 29 kertoi toteuttavansa ryhmämuotoista tai yksilöllistä toimintaa työikäisille. Kuitenkin vain 9 vastanneista järjestöistä kertoi järjestävänsä sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalista kuntoutusta. Järjestöistä 21 vastasi, että eivät järjestä sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalista kuntoutusta. Yksi järjestö ei osannut sanoa. Järjestöt, jotka vastasivat järjestävänsä sosiaalista kuntoutusta, kertoivat sen pitävän sisällään mm. kuntouttavaa työtoimintaa, tukihenkilötoimintaa, sopeutumisvalmennusta, vertaistukea ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamista. Järjestöt mieltävät myös palveluohjauksen, yksilö-, ja ryhmäkeskustelut sekä psykososiaalisen tuen sosiaalisena kuntoutuksena kyselyn perusteella.

”Emme toteuta tavoitteena sosiaalinen kuntoutus, vaan sitä syntyy toimintamme ohessa keskustellessamme omaisen kanssa omaisena olemisen haasteista arjessa ja omasta jaksamisesta ja elämänhallinnasta, ryhmissä vertaistuen ja sosiaalisen verkon myötä.”

Järjestöjen ymmärrys sosiaalisesta kuntoutuksesta

Sosiaalihuoltolain määritelmä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 17 §):

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettavaa tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

1. Sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen
2. Kuntoutusneuvonta ja ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalveluiden yhteensovittaminen;
3. Valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
4. Ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
5. Muut sosiaalista kuntoutusta edistävät toimenpiteet.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpajaan tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.

Suurin osa järjestöistä mielsi sosiaalisen kuntoutuksen samalla tavalla kuin laissa määritellään. Vastauksissa mainittiin sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteiksi: osallisuuden lisääntyminen, elämänhallinnan ja arjessa pärjäämisen lisääntyminen sekä sosiaalisen toimintakyvyn vahvistuminen. Selkeimmin vastauksista nousi esille elämän- ja arjenhallinnan tukeminen yksilö- ja

---

¹ Järjestösotehanke 113 on varsinaissuomalaisien järjestöjen yhteinen hanke, jonka tarkoituksena on vahvistaa järjestöjen roolia osana tulevaa sote -aluetta ja maakuntaa. Hankkeen avulla lisätään järjestöjen yhteistyötä ja muutosvalmiutta.

ryhmätoimintana (17). Vastauksissa mainittiin myös, että sosiaalisen kuntoutuksen pitää olla suunniteltua ja tavoitehakuista ja sisältää ammattilaisen ohjausta. Sosiaalisessa kuntoutuksessa käytettävänä työmenetelminä mainittiin palveluohjaus, vertaistuki, kuntoutussuunnitelman tekeminen ja valmennus ja ohjaus. Kaksi vastanneista eivät osanneet määritellä sosiaalisen kuntoutuksen sisältöä.

Laissa määritellyn sisällön lisäksi osa järjestöistä mainitsi mm. seuraavaa:

”Sosiaalinen kuntoutus tukee asiakkaan työkykyä vahvistamalla siihen liittyvää arjenhallintaa, itsetuntoa, motivaatiota sekä sosiaalista aktivoitumista.”

”Vaihtoehtoja on vaikka kuinka, kuitenkin niin, että toiminta on suunniteltua ja tavoitehakuista, jos kyse on lakisäänteisestä sosiaalisesta kuntoutuksesta.”

Järjestöjen yhteistyö kunnan sosiaalityöntekijöiden kanssa sosiaalisen kuntoutuksen yhteydessä

Kyselyyn vastanneista järjestöistä 14 vastasi, etteivät tee yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Järjestöistä 11 vastasi tekevänsä yhteistyötä kunnan sosiaalitoimen kanssa. 6 järjestöä ei osannut sanoa. Sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävän yhteistyön sisällön osasi määritellä 7 vastannutta. Järjestöt mielsivät sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävän yhteistyön seuraavanlaisiksi: sosiaalityöntekijä ohjaa asiakkaita järjestöjen palvelun piiriin, sosiaalityöntekijöiden säännöllinen vierailu järjestössä, järjestöt antavat tietoa toiminnastaan sosiaalityöntekijöille ja mahdolliset verkostopalaverit.

Muita vastauksia yhteistyöstä:

”Meille lähetetään jonkin verran asiakkaita tutustumaan yhdistyksen toimintoihin ja harrastemahdollisuuksiin ja usein tulee asiakas ohjaajan kanssa yhdessäkin.”

”Teemme yhteistyötä Työvoiman palvelukeskuksen kanssa, jolle myymme kuntouttavan työtoiminnan ryhmämuotoista palvelua.”

”Emme tee, muuten kuin tarjoamalla tietoa järjestämästämme toiminnasta. Olemme tehneet yhteistyötä mm tarjoamalla työkokeilupaikan vaikeasti työllistyville.”

Sosku -hankkeessa 2016 tehdyssä kuntakyselyssä on kysytty kuntien näkemystä sosiaalisesta kuntoutuksesta. Kuntakyselyn vastausten perusteella järjestöjen näkemykset eivät eroa kuntien näkemyksistä sosiaalisesta kuntoutuksesta. Kuntakyselyssä vastaajat ovat kertoneet kuntien hankkivan sosiaalisen kuntoutuksen yleisimmin ostopalveluna. (THL 2016.) Tekemässämme järjestökyselyssä yksi vastasi kunnan ostavan sosiaalisen kuntoutuksen palveluita heiltä. Kuntien sosiaalityössä ei siis tehdä lähettäviä päätöksiä sosiaalisesta kuntoutuksesta.

Sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta sekoitetaan usein keskenään

Osa järjestöistä mielsi vastausten perusteella sosiaalisen kuntoutuksen kuntouttavana työtoimintana, ammatillisena kuntoutuksena ja asiakkaan työkykyä vahvistavana toimintana. Kuntouttava työtoiminta eroaa sosiaalisesta kuntoutuksesta siinä, että kuntouttavassa työtoiminnassa on tarkoitus luoda edellytyksiä työllistymiselle. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189, 2§). Kuntouttavan työtoiminnan määritelmä THL:n mukaan on seuraavanlainen:

“Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttöminä olleille henkilöille työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen perustuu lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta. Laissa säädetään siitä, ketkä ovat oikeutettuja aktivointisuunnitelmaan ja kenelle kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään. Lain kuntouttavasta työtoiminnasta tavoitteena on parantaa työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan työttömän henkilön edellytyksiä työllistyä tai osallistua koulutukseen tai työ- ja elinkeinohallinnon tarjoamaan työllistymistä edistävään palveluun.” (THL 2018.)

Sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen, kun taas kuntouttavaa työtoimintaa ohjaa oma lainsäädäntö. Asiakkaat ohjautuvat kuntouttavaan työtoimintaan työvoimapalveluiden kautta. Sosiaaliseseen kuntoutukseen asiakkailla on mahdollisuus päästä kunnan sosiaalitoimen kautta. Järjestöjen vastaukset ovat ristiriidassa lakien määritelmien kanssa, sillä tällä hetkellä kuntouttava työtoiminta nähdään olevan osa sosiaalista kuntoutusta.

Sosiaalista kuntoutusta ei nähdä ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä

Kyselyyn vastanneiden järjestöjen keskuudessa tuli esiin näkemyseroja siitä, mihin palveluprosessin vaiheeseen sosiaalinen kuntoutus sijoittuu. Sosiaalinen kuntoutus nähtiin enimmäkseen ylläpitävänä ja korjaavana toimenpiteenä asiakkaan kuntoutusprosessissa. Sosiaalista kuntoutusta ei nähty niinkään ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä, sillä tämän oli maininnut vain kaksi vastaajaa.

LÄHTEET

Sosiaalihuoltolaki. 2014. 1301/2014. Viitattu 15.11.2018 osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kuntakysely sosiaalihuoltolaista ja sosiaalisesta kuntoutuksesta.

2016. Viitattu 15.11.2018 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalinen-kuntoutus/kuntakysely>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. 2018. Viitattu 15.11.2018

<https://thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/asiakas>